

E-AKADEMIJA UŽDUOTIS: INDIVIDUALŪS RAŠTO DARBAI

Gintautas Činskis

Liberalizmas XIII - XIX amžiuje ir šiandien: ateities galimybės Lietuvoje

Liberalizmas yra viena iš trijų pagrindinių modernių politinių ideologijų. Kartu su konservatizmu ir socializmu jis yra tapęs viena iš trijų idėjinių ir pasaulėžiūrinių modernybės paradigmu. Liberalizmas kaip ideologija, susiformavo griūvant feodalizmo santvarkai ir įsitvirtinant

kapitalistiniams visuomeniniams santykiams. Jis buvo trečiojo luomo – daugiausia miestiečių ideologija. Tačiau kuo gi liberalizmo ideologija ir jos realizacija praktikoje skiriasi šiandien nuo XIII - XII amžiaus paradigmu?

Kaip žinoma, visi liberalizmo principai tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su sutartinių santykių tarp žmogaus ir valstybės koncepcija, anot kurios valstybė egzistuoja pirmiausiai tam, kad būtų apgintos žmogaus laisvės. Tokiu būdu liberalizmas yra glaustai susietas su demokratija, viena neįmanoma be kito. Tačiau ar tuo nepiktnaudžiaujama?

Kaip žinoma, liberalams svarbiausia vertybė yra žmogus ir jo laisvė. Kitaip tariant, liberalizmo idėjų pamatas – individualistinė ir racionalistinė (savo likimo) kūrėjo, žmogaus, pažįstančio savo poreikius ir svarbesnio už visuomenę, valstybę bei valdžią, samprata. Tačiau ar šios liberalizmo teorijos prielaidos egzistuoja produktyviai Europos Sąjungos narių-valstybių praktikoje? Tai būtina paanalizuoti, ypač Lietuvos atveju?

Koks gi yra lietuviškasis liberalizmas? Kokia tradicija jis remiasi? Kokį vaidmenį jis atlieka

Lietuvos politinėje sistemoje ir visuomenėje? Šie klausimai yra itin rimti ir turėtų rūpėti savo ideologine bei partine tapatybe besirūpinantiems Liberalams (LICS, LRLS, NS).

Gaila, bet tenka pripažinti, kad Lietuvos liberalų politinis ir idėjinis silpnumas, lydymas kone fatališko nesugebėjimo subręsti ir padaryti išvadas iš savo nevykusių lyderystės eksperimentų, taip pat atbaido bei nuvilia jų simpatikus. Tačiau šiandien pastebimas pasitikėjimas Lietuvos Respublikos Liberalų Sąjūdžiu. Remiantis 2008 metų Seimo ir 2009 Europos parlamentų rinkimų rezultatais, galima daryti prielaidą, jog didėja liberalų

elektoratas. Tai galime sieti su LRLS jauno ir perspektyvaus lyderio ir jo komandos įdirbių skleidžiant liberalizmo idėjas Lietuvoje.

Be to, būtina paminėti Lietuvos liberalų Jaunimą, kuri visada vadovaujasi pagrindiniais liberalizmo postulatais ir visada reaguoja prieš laisvės ir teisių pažeidimus Lietuvoje. Būtent Lietuvos liberalaus jaunimo organizacija labiausiai atitinka liberalizmo principus ir skleidžia juos Lietuvoje. Nuo šios organizacijos tolesnės perspektyvos priklausys ir liberalizmo ateitis Lietuvoje. Tai yra organizacija, kurios iniciatyva gali formotis pilietinė visuomenė Lietuvoje.

Pabaigai, norėčiau paminėti J.S. Mill mintį „Kiekvieno individo nuomonė vedą i visuomenės pažangą“. Tad linkiu skleisti savo nuomonę ir diskutuoti apie liberalizmą, nes tai yra pilietinės visuomenės garantas.

Gražvydas Beržanskis

Liberalizmo praeities pasiekimų ir ateities galimybių Lietuvoje įvertinimas

Pamąstymus apie liberalizmą pradėsiu nuo to, kodėl aplanai pradėjau domėtis šia politine srove.

Iš prigimties esu laisvamaniškas. Mėgstu elgtis, mąstyti ir pamąščius pasielgti taip, kaip man leidžia sąžinė. Liberalų sąjūdžio politikos pamatas – laisvas, kūrybingas ir atsakingas žmogus. Todėl man ši ideologija pasirodė labiausiai priimtina.

Kad geriau suprasti liberalizmą, nusprendžiau žinių pasisemti e-Akademijoje. Čia radau labai daug informacijos: kada liberalizmas atsirado, koks jis buvo tada, kai manęs nebuvo šiame pasaulyje bei koks jis yra dabar.

Sunku buvo tokiems šios srovės pradininkams, kaip Charles de Montesquieu, Frédéric Bastiat ir daugeliui kitų, kurie turėjo sumąstyti, kas yra blogai visuomenės vystymesi, surikiuoti savo mintis ir pasiūlyti žmonėms kryptį – liberalizmas. Tokios mintys ir pasiūlymai, kaip „nesubalansavus įstatymų leidžiančiosios ir vykdomosios bei teisinės valdžios, neįmanoma pasiekti laisvės ir išvengti piktnaudžiavimo valdžia“, aktualios net ir šiandieną. O juk ši mintis gimė dar XVIII amžiuje.

Ilgas kelias jau praeitas, kristalizuojant liberalizmo politinę sampratą. Dabar, manau, liberalizmo mąstytojams ir sekėjams lieka tik pažvelgti atgal ir įvertinti dabarties padėtį. Tada galima palyginti ir spręsti, kiek yra pasikeitęs minties skleidimo kelias.

Paskutiniame mokslų apie liberalizmą etape patiko Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio (toliau LRLS) programa. Čia siekiai ir tikslai išdėstyti trumpai, aiškiai ir tvarkingai. Jeigu palyginti šią programą su socialdemokratų ir tėvynės sąjungos ir krikščionių demokratų, tai pastarųjų programos atrodo labai griozdiškos. Neaiškus šių programų tikslas – idėjos skleidimas ar istorijos pasakojimas ir moralizavimas. Kai kuriais atvejais, neįmanoma „įmesti plytą į kitos politinės srovės daržą“.

Tačiau, kad ir labai patiko LRLS programa, tačiau ji visiškai skiriasi nuo nūdienos partijos sekėjų veiksmų. Nors partiniame gyvenime esu naujokas, tačiau keista yra klausyti, kai partiečiai smerkia kolegų mintis ir veiksmus, kai liberalai-sąjūdiečiai nepalaiko kolegų, o „pirštais badyti“ ir kaltinti kitus, suteikia jiems malonumą. Matyt, pro laisvų minčių ir veiksmų polėkį prasimuša lietuviškas pesimizmas ir amžinas noras niurzgėti.

Lyginant trijų partijų programas pastebėjau tik keletą bendrų momentų. Kitos tezės prieštarauja viena kitai. Todėl man dabar nesuprantamos visiškai skirtingų frakcijų sąjungos Seime. „Gal dar mažai košės suvalgiau iš šio katilo“, kad suprasčiau kodėl taip yra. Galiu pasakyti tik viena - žmonės mato bendro darbo rezultatus. Greitai bus metai, kai nuolatos žvalgomasi, kaip papildyti valstybės išdą, keliant mokesčius (kas prieštarauja liberalų sąjūdžio politikai), vietoje to, kad skatinti verslo vystymąsi. Žmonės visą tai mato ir jaučia „savo kailiu“. Tai jie vertina ir padarys sprendimą sekančių rinkimų metu.

Žaviuosi profesoriaus Leonido Donskio mintimis, išreikštomis straipsniuose apie laisvę, liberaliąsias vertybes, apie laisvės ateitį. „Taps akivaizdu, kad besaikis pragmatizmas ir visos politikos formavimas vien ekonominių interesų pagrindu gali tapti pačiu tikriausiu laisvės duobkasiu“, teigia gerb.profesorius. Ką ir bepridėsi prie šios nuogos tiesos.

Aplamai kalbant apie liberalizmo ateitį ir asmenybės laisves, manau, kad, tokiais sparčiais tempais vystantis technologijoms, didės asmenybės laisvių suvaržymai. Tai gali lemti ir tokie faktoriai, kaip energetinių išteklių trūkumai, žemės klimato kaita. Gal to jau ir nebematysiu, bet vaikai ir vaikaičiai tai patirs. Liberalizmui skintis kelią į žmonių sąmonę bus vis sunkiau ir sunkiau ...

„Liberalams jų vertybės – lyg gyvūnai zoologijos sode. Nueini, apžiūri, pasidžiaugi ir eini linksmas namo.

O gyvūnai toliau lieka gyventi zoologijos sodo narvuose. Tie gyvūnai – tai liberalizmo idėjos. Idėjos –

viena, o gyvenimas – visai kas kita“, aštriai kritikuoja liberalų politikos idėjų ir jų realizavimo santykį Gintaras Ronkaitis. Idealu būtų, jeigu šį straipsnį ir profesoriaus Leonido Donskio straipsnius perskaitytų kiekvienas liberalų sąjūdielis. Perskaitytų ir pamastytų, ką mes darome negerai ir ko mes siekiame.

Manau, idealiai apibūdino sąvoką „laisvė“ apibūdino Imanuelis Kantas: „mano laisvė baigiasi ten, kur prasideda kito žmogaus laisvė“. Tai apibrėžia mūsų santykius su aplinkiniais. Tai priklauso ir nuo mūsų sąžinės. Kas tai yra sąžinė? Visagalis Internetas sako, kad: „tai tas moralinis gebėjimas, kuris subjektyviai pasako žmonėms, kas yra gėris ir blogis“.

Taigi, linkėčiau kiekvienam liberalui nepamiršti sąžinės, sprendžiant tiek partinius, tiek asmeninius klausimus ir nebūti „liberalizmo zoologijos sodo lankytojas“.

Sėkmės !

Agnė Graikšaitė

Liberalizmas vakar ir šiandien

Reikia sutikti - gyvename liberalioje visuomenėje. Visas, apie ką kalbėjo liberalizmo tėvai lyg ir įgyvendinta. Tad galbūt šios ideologijos, kaip teigė JAV sociologas R.Nisbet, vieta istorijos šiukšlyne. Bet taip tėra Vakaruose. O juk jie - ne visas pasaulis. Taigi, liberalizmo misionieriams dar yra kur skleisti laisvės, toleracijos, pliuralizmo, humanizmo idėjas.

Didžiosios Europos valstybės su užuojauta žvelgia į Afrikos šalis, renka lėšas badaujantiems, siunčia maisto, rūbų siuntas. Tačiau pamiršta gerą vokiečių liaudies patarlę: “Dievas mums duoda riešutų, tačiau jų neišgliaudo”. Galbūt mums reiktų elgtis panšiai? Ir užuot davę Afrikos valstybėms žuvies, įteikime jiems meškerę. Juk istorija byloja apie Europos šalių suklestėjimą, pasklidus liberalizmo idėjoms. Tad galbūt į šiandienines trečiąsias pasaulio šalis reiktų siųsti ne tik materialines gėrybes, bet ir liberalias mintis.

Žinoma, pasakyti daug lengviau nei kad padaryti. Ypač dėl to, jog Afrikos žmonės vis dar labai prisirišę prie savo tradicijų, kurios mums, europiečiams, visiškai nesuvokiamos. Štai kad ir paprotys, žaloti mergaičių lytinius organus, tikintis, jog taip bus lengviau jas ištekinti. Liberaliose visuomenės toks elgesys nebūtų toleruojamas, nes prieštarauja žmogaus laisvei. Tačiau šalyse, kuriose vis dar besąlygiškai tikima protėvių tiesomis, žmogaus orumo pažeminimas ar net jo paties sužalojimas yra pateisinamas. Juk ir liberalizmo tėvynėje, Europoje, iki Reformacijos, kuri buvo pirmas sukrėtimas per amžius nusistovėjusiai tvarkai, būdavo įvairių, moderniam žmogui sunkiai suvokiamų poelgių. Viskam savas laikas. Galbūt vieną dieną ir Afrikos šalyse išvysime revoliuciją, persmelktą liberalizmo idėjomis.

Senasis žemynas ne vienintelė pasaulio vieta, nepaliesta Liberte, Egalite, Fraternite. Panaši situacija Lotynų Amerikoje, kuri vis dar bando išmokti savarankiškai ir laisvai gyventi. Arba Azija. Šio žemyno valstybėse liberalizmo principai dažniausiai tik deklaruojami, o realybė visiškai kitokia. Visą pasaulį sukrėtusi žurnalistės ir žmogaus teisių gynėjos Anos Politovskajos žmogžudystė, dar kartą įrodė, kad žodžio, mities laisvė Rusijoje tėra gražus mitas. Arba didžioji komunistinė Kinijos Liaudies Respublika, kurioje nors ir vyrauja liberalų propoguojama rinkos ekonomika, tačiau visiems žinoma, jog šioje šalyje nė su žiburiu nerasi paprastų piliečių laisvių ir teisių, apie kurias kalba liberalizmas.

Bet gal prieš keisdami pasaulį, žvilgterėkime į save? Ar tikrai Lietuvoje deklaruojamos liberalizmo idėjos yra mūsų kasdienybės dalis? Užtenka akimis permesti

laikraščių antraštes ar apsidairyti aplinkui, ir imi abejoti tuo. Vis nesibaigianti D.Kedžio ir pedofilijos istorija, įrodo, jog mūsų liberali valstybė nesugeba atlikti savo pagrindinės funkcijos, t.y. ginti ir saugoti piliečių laisves bei teises. Draudimas naktine alkoholio prekyba, o prieš keletą metų ir gėjų bei lesbiečių eitynėms Vilniuje, A. Valinsko ribojimai filmuoti ir fotografuoti Seime, siekis sugriežtinti “Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio” įstatymą, monopolijos tikrai nekuria liberalizmo idėjomis besivadovaujančios valstybės vaizdo.

Kad ir kokia realybė bebūtų šiandien, aš vis dar tikiu, jog Lietuva pamažėle juda link didesnio liberalėjimo. Dar mokykloje išmokome, jog valstybė turi tris pagrindines sudedamąsias dalis: teritoriją, tautą ir valdžią. O suverinitetas priklauso Tautai, kas juodu ant balto įrašyta ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Taigi galime daryti logišką išvadą, jog liberalizmo ateitis Lietuvoje priklauso tik nuo mūsų pačių. Ką pasėsime, tą ir pjausime.

Evelina Gudzinskaitė

Apie liberalizmą Lietuvoje

Džiugu, kad Lietuvoje yra daug mąstančių žmonių. Dar džiugiau tai, kad nemaža jų dalis, nors ir užaugę Lenino biusto šešėlyje, mąsto realiai, drąsiai, laisvai.

Jei tokių žmonių susikauptų kritinė masė, o dar jie būtų apdovanoti atsakomybės jausmu ir gebėjimu įgyvendinti idėjas, pasiektume kokybiškai kitą valstybės raidos etapą.

Bet kol kas to nėra.

Kol kas sunkiai žengiam pirmyn, mokydamiesi mąstyti, veikti, taikiai koegzistuoti, prisiimti atsakomybę.

Išties, ir liberaliam būti reikia mokytis. Panašu, kad nemažai liberalizmą praktikuoti bandančių žmonių Lietuvoje dar balansuoja ties liberalizmo ir anarchijos riba. Laisvės pojūtis svaigina, o apsvaigus atsiranda drąsos siūlyti naujas, neretai neapgaltotas, nepagrįstas idėjas. Dalis šios dienos liberalų pasisakymų primena oro balionus: gražūs, kylantys aukštai, bet tuščiaviduriai. Teiginiai grindžiami vieninteliu argumentu – „tai – liberalu“, neįvertinant pasiūlymo pasekmių, alternatyvų. Atrodo, kad šūkis „tai – liberalu“ leidžia nepaisyti taisyklių, tradicijų ir beatodairiškai griauti tai, kas sena.

Gražus liberalų bruožas – tolerancija. Priimti, leisti kitokiai minčiai turėti savo erdvę. O tolerancija bendraminčiui įgauna ypač draugiškų formų – beatodairiškai palaikyti tai, kas liberalu, tai, ką sako kitas liberalas. Nors kartais gal reiktų kritiškiau įvertinti situaciją ir joje reaguoti savarankiškai – galbūt netgi turėti drąsos pasakyti „nesutinku“.

Tad ir kyla noras šių dienų lietuviškąjį liberalizmą lyginti su jaunuoliu: veržlus, nerūpestingas, energingai sekantis lyderius. Be to, geras. Teikiantis vilčių.

Manau, tereikia daugiau laiko, kad liberalioji mintis Lietuvoje subręstų, atsisakytų siekio būti išskirtinai individualia ir įgytų gilesnį atsakomybės jausmą. O tada linkiu jai tapti virusu: užkrėsti besiblaškančius protus, užimti laisvas rankas ir sukelti temperatūrą – kad gyvenimas valstybėje virtų ir trykštų įvairiausiom spalvomis.

Gintautas Krilavičius

Laisvė slepiasi po mūsų pačių kaukėmis

Dažnai susimąstau, kad norėčiau grįžti į vaikystę. Bekalbant apie tokią svajonę su draugais ir bendraamžiais, būtinai kas nors priduria, kad „grįžti tik su dabartiniu protu“. Taip išeitų, kad būti paprastu vaiku nepatiktų, nes, savaime suprantama, paprastas vaikas visuomet nori būti suaugusiuoju. Jam taip paprastai atrodo suaugusiųjų pasaulis. Jie perka, parduoda, derina reikalus, augina vaikus, valdo dideles įdomias mašinas ir gulti eina kada tik nori. O mes, suaugę, norime grįžti į tuos laikus, kai buvome priklausomi nuo „didesnio ir protingesnio“. Tačiau, su dabarties protu. Kodėl? Kad būdami protingais vaikais galėtume įveikti suaugusius? Kad būtume pranašesni už kitus vaikus? Ar tiesiog suprantame, kad tuomet mums nereikėjo nieku rūpintis? Buvome pavalgydinti, aprengti, nuvesti, parvežti ir t.t. Tačiau ar buvome laisvi?

Teko girdėti vieno jaunuolio priekaištą katalikų kunigui: „aš nepasirinkau religijos – kai jūs mane krikštijote aš dar net kalbėti nemokėjau!“. Kunigas sutriko, nebesuprato, kas per žmogus prieš jį stovi. Aš taip kartais sutrinku, kuomet mano „teisingas“ pasirinkimas būna pasmerktas aplinkinės minios. O pasmerkimo priežastis būna paprasta ir aiški: „niekas kitas taip nedaro“. Keista. Kodėl nedaro? O kada pradeda daryti? Jeigu taip daryti naudinga, tai visi palaukia, kol masiškai tai pradeda daryti kiti? Ir tik tada daro? Kažkoks keistas mazochistinis savęs varžymas.

Pasirodo, vaikai, kitaip nei buka suaugusių minia save varžo mažiau. Ypatingai, kol dar nemoka meluoti kaip suaugusieji, kol dar neįvaldytas manipuliacijos menas, kol dar į naujus, nuostabius dalykus, pojūčius ir potyrus sugeba reaguoti natūraliomis emocijomis. Taip išeitų, kad suaugusieji „užkrečia“ vaikus savo ydomis. Galbūt. Tačiau, kodėl tuomet, kai tie vaikai tampa suaugusiais, nepasinaudoja savo teise spręsti savo likimo geriau. Atsakymas – bijo! Bijo, nes kitokių nemėgsta.

Manau, kad taip jau surėdyta, kad mes, žmonės, visi esame kitokie. Tik nevykęs pasaulio suvokimo brukimas nuo mažumės mus priverčia užsidėti halloween'o kaukę. Kaukę, kuri yra nevykusiai vienoda, iš tokios pačios spalvos moliūgo, su tais pačiais vienodai išpjautais dantimis ir trikampio formos akimis. Pasislėpę už šios kaukės, mes priimame pseudo pasaulio žaidimo taisykles, tam, kad būtume saugūs, kad minia neužmėtytų akmenimis. Tačiau taip tik pasmerkiame save vidaus kančioms ir savo natūralios vidinės esybės priekaištams. O tie priekaištai patylomis kužda, kad mes esame kitokie nei visi, kad

turėtume elgtis taip, kaip mums atrodo, kad galėtume padaryti nebūtinai geriau, bet savaip, kad neteisybė dėvėti vieną ir tą pačią sunkią moliūgo kaukę ir dėl neišpjautų ausų sunkiai girdėti gražius pasaulio garsus. Mes suvokiam šią neteisybę, o aklas tikėjimas, kad būtent tu esi labiausiai skriaudžiamas į užmarštį nustumia prielaidą, kad tokių gali būti dauguma.

Mes nuo mažens esme įspraudžiami į jau egzistuojančio pasaulio rėmus, dažnai be teisės pasirinkti, kaip mes norėtume augti ir tobulėti, jau nekalbu apie teisę būti kitokiu – savimi. Mes negalime atsakyti į tiek klausimų, kiek sugebame, mes negalime užduoti tiek klausimų, kiek norime, mes turime stovėti tvarkingai, sėdėti tiesiai ir nekelti bereikalingo triukšmo.

Nesuklyskite! Aš nekeliu absoliučios laisvės vedančios į anarchiją idėjos. Aš tik manau, kad mums, o po to mes kitiems turime nebrukti savo pasaulio, o parodyti aplink supantį. Taip mes sudarysime sąlygas kitiems laisvai pasirinkti ir kartu atliksime pareigą saugoti šią laisvę. Suvokę savo unikalumą turime nepamiršti, kad galimybė jam nevaržomai skleistis priklauso ne tik nuo mūsų, bet ir aplinkinių. Todėl, patyrę laisvės džiaugsmą, mes turime padėti jį patirti kitiems. Daugybė žmonių vis dar slepiasi po moliūgo kaukėmis, kentėdami nuo vidinės graužaties.

Suprantama, visuomet bus tokių, kurie bus nuoširdžiai įsitikinę, kad moliūgo kaukė apsaugo nuo vėjų, nuo krušos, o vaizdas per trikampes akis yra gražus. Jie turi tokią teisę – tikėti tuo, kas jiems atrodo yra gėris. Bet me, kurie norime pamatyti kitokį pasaulį, turime nešti savo laisvės deglą.

Būdami liberaliai nusiteikę galime patraukti į savo pasaulį kitus žmones. Šiandien, kuomet mes susiduriame su sunkumais namie, darbe, visuomenėje, puiki proga pradėti viską nuo pradžių. Vėl grįžti į „vaikystę“ ir pasilikus „suaugusiojo“ protą pasinaudoti tuo pranašumu. Mokydamiesi iš praeities klaidų, mes turime išlikti savimi – tai suteiks mums palengvėjimą kasdienybėje. Pamatę savos laisvės privalumus nepamirškime, kad kiti žmonės yra kitokie, nepaisant to ar laisvę supranta taip pat, kaip Jūs. Todėl tik pagarba jų įsitikinimams atvers kelius į teisingumą ir pagarbą vienas kitam.

Elida Mantulova

Laisvė = atsakomybė

„Žmogus yra vienintelė būtybė, atsisakanti būti tokia, kokia yra“ A. Kamiu

Pasaulį išvydo nauja gyvybė. Gal tai paukštis, gal gyvūnas, gal... žmogus. Jie visi natūralūs ir laisvi. Jų veiksmų nereguliuoja papročiai ar normos, juos visus valdo fiziologiniai instinktai. Gimęs žmogus yra natūralus ir ... laisvas. Katalikų bažnyčios katekizmas sako : „Žmogus yra protingas ir tuo panašus į Dievą, sukurtas laisvas ir atsakingas už savo veiksmus“, Šv. Ireniejus .

Tačiau žmogus turi unikalią savybę – atsakomybės jausmą. Subrendęs ir sąmoningas žmogus yra laisvas tiek, koks gilus yra jo atsakomybės jausmas. Žmogus, su giliu atsakomybės jausmu, minimaliai jaučia jo laisvės suvaržymą. Būdamas iš prigimties atsakingu už savo elgesį ar veiksmus, žmogus yra idealistas, tikintis, kad nebūtina kurti elgesio normas, kurios jam ir taip savaime suprantamos. B.I.Bellas sakė „Laisvas žmogus – ne tas, kuris pažeidžia visas taisykles, o tas... kuris, pripažindamas visas jam būdingas paskatas, stengiasi perskaityti, pažymėti, išmokti ir įsisavinti kiekvienos dienos įvykius“

Liberalizmą, kaip politinę teoriją, kuri pasisako už valstybės kontrolės minimizavimą ir laisvą rinką, tikriausiai būtų teisinga vadinti idealistine politine teorija. Kodėl šią politinę teoriją pavadinau idealistine? Todėl, kad idealistus dauguma vadina keistuoliais, nes absoliučių idealistų arba žmonių su giliu atsakomybės jausmu pasaulyje yra tik 12-14 %. Iškiliausias airių dramaturgas Džordžas Bernardas Šo, yra pasakęs „Laisvė reiškia atsakomybę. Štai kodėl dažnas jos bijo“. Ar egzistuoja visuomenė, kuri galėtų save pavadinti atsakinga. Ne, visuomenė bijo būti atsakinga. Ir tai ypač pastebėtina postkomunistinėse šalyse, kuriose ilgus metus vyravo planinė ekonomika. Postkomunistinių šalių gyventojai linkę guostis dėl socialinės padėties – įpratinti, kad visi turi būti lygūs, kad darbas, butas, pensija, medicina ir mokslas turi būti planingai duodami, jie yra mažiau verslūs – versle būtina atsakomybė, rizika, tobulėjimas, kova, labiau linkę koneveikti darbdavį, tačiau neretai patys neturi asmeninės disciplinos ir karjeros siekio. Turbūt todėl socialdemokratų šalininkų yra taip daug. Liberalų elektoratas yra jaunesnį, išsilavinę ir neblogą finansinę padėtį turintys žmonės, t.y. žmonės, kurie yra reiklūs sau, atsakingi ir.. laisvi, nes „laisvė yra prote ir valioje glūdinti galia veikti ar neveikti, daryti viena ar kita, kitaip sakant, veikti sąmoningai ir valingai. Turėdamas laisvą valią, kiekvienas atsako už save. Žmogaus laisvė yra jėga, ugdanti ir brandinanti jame tiesą ir gerį“ (Katalikų bažnyčios katekizmas).

“Gali atsitikti, kad ir laisvoje valstybės santvarkoje pilietis nebus laisvas arba esant laisvam piliečiui santvarkos vis dėlto nebus galima pavadinti laisva. Šiais atvejais santvarkos laisvė būna teisinė, bet ne faktinė, o piliečio laisvė – faktinė, bet ne teisinė“ Montesquieu .
Manau dar reikės kokių 40 metų, kad Lietuvos žmonės pradėtų mažiau ilgėtis reguliavimo, labiau išsilaisvintų.

„Žmogus nebūtų laisvas, jeigu nemokėtų valdyti savęs“ Pitagoras

<http://minciu-pasaulis.net/index.php?cat=41>

<http://www.katekizmas.lt/kbk1996p2003/N168DC.html>

<http://minciu-pasaulis.net/index.php?cat=41>

<http://www.katekizmas.lt/kbk1996p2003/N168DC.html>

<http://www.e-akademija.lt/?t=Biblioteka&ids=16>

<http://minciu-pasaulis.net/index.php?cat=41>

Valdas Petkevičius

Mintys apie liberalizmo situaciją šiandien bei ateities galimybes Lietuvoje

Liberalizmo situacija Lietuvoje šiandien yra tikrai prasta. Mūsų valstybei galima pritaikyti perfrazuotą J.Gray'aus kažkada išsakytą mintį, kad liberalizmas kaip ideologija yra jau miręs, bet jo dvasia vis dar sklando tarp mūsų. Turime keletą partijų, kurios deklaruoja ryšį su liberalizmu, turime politikų, kurie vienaip ar kitaip stengiasi praktikoje įgyvendinti liberalias mintis, bet, deja, neturime ideologų, kurie suteiktų tvirtą pagrindą tiek vieni, tiek kitų žingsniams. Nors, gal būsiu neteisus, jei sakysiu, kad Lietuvos intelektualų tarpe nėra liberalizmo šalininkų. Turime vieną žavią ir charizmatišką asmenybę – L. Donskį. Su juo aš sieju dideles viltis, kad ateityje pavyks Lietuvoje prikelti liberalizmą naujam gyvenimui. Jo vieši pamąstymai ir pastabos interneto paraštėse nuteikia optimistiškai. Deja, tai bus nelengva, tai bus ilgas kelias. Visų pirma, kad liberalizmas būtų gyvas, jo idėjos turi būti įsisąmonintos įvairiuose visuomenės sluoksniuose, ypač viduriniajame, kuris paskutiniu metu vis labiau nyksta, o turtingųjų ir vargšų sluoksniai vis plečiasi. Pastaruosius visuomenės sluoksnius atitinkamai, manau, galima laikyti konservatorių ir socialdemokratų elektoratu, nes konservatizmas savo prigimtimi yra aristokratijos ideologija, o socialinė demokratija artima žemesiems visuomenės sluoksniams. Tad liberalių idėjų šalininkų reikia ieškoti, visų pirma tarp tų, kurie dar tik ruošiasi savarankiškam gyvenimui ir dar yra laisvi, nespėję susisluoksniuoti. Turiu omenyje jaunimą. Jis gali tapti liberalizmo gelbėtoju, jei dabartinės liberaliosios politinės jėgos ras bendrą kalbą su jaunais žmonėmis. Didžioji dalis dabartinės visuomenės yra užaugę „geležinės uždangos“ sąlygomis, kai pačiam beveik nieko galvoti nereikėjo, už kiekvieną pagalvodavo vienintelė partija, ir ne visi sugeba persiorientuoti, kad už savo gyvenimą yra atsakingas kiekvienas asmeniškai pats. Arba persiorientuoja taip, kad pajutę begalinę laisvę, pradeda lipti per šalia esančių galvas. Dabartinį jaunimą reikia ugdyti taip, kad jis suprastų auksinę I. Kanto suformuluotą laisvės apibrėžimą – kiekvienas esam laisvas tiek, kiek nepažeidžiam kitų laisvės. Kai užaugs nauja karta, kuri gyvens pagal tokį laisvės suvokimą, tada bus galima tikėtis, kad liberalizmas pradės naują savo gyvavimo Lietuvoje etapą.

Jorainė Rimdžiūtė

Apie liberalizmą...

...visada kelianti diskusijas ir nuomonių įvairovę pasižyminti tema. Apie liberalizmą galima kalbėti daug, nelygu iš kurios pozicijos žvelgiama. Liberalizmo įvairiapusiškumas tik pabrėžia jo puoselėjamus principus: skirtingų nuomonių, pozicijų, požiūrių pripažinimą. Vienoks liberalizmas Europoje, kitoks Amerikoje, vienaip jį supranta konservatyvių pažiūrų žmogus, kitaip liberalių pažiūrų... Ši įvairovė ir veda prie neišsenkančių diskusijų ir norėtųsi, kad tai būtų liberalios diskusijos.

Aš į liberalizmą norėčiau pažvelgti kitu kampu. Esu jaunas žmogus, studentė, kupina smalsumo ir noro tobulėti, tačiau ir nepatyrimo, bei neišmanymo. Nesileisiu į filosofinius apmąstymus, nes bijau, kad pristigs apsiskaitymo. Ir ne todėl, kad bijočiau kritikos, tačiau jaučiu, kad man trūksta objektyvumo. Mano požiūris į liberalizmą „leidžia“ man nusižengti ir pateikti kiek kitokį požiūrį. Gal ir ne akademišką, bet įvairiapusišką.

Liberalizmas yra artimas man, kaip ir daugeliui jaunų žmonių, tikriausiai todėl, kad puoselėja taip svarbią jaunimui laisvės idėją (be abejonės, laisvė svarbi visiems žmonėms, tačiau jaunimas ją ypatingai linkęs pabrėžti). Laisvė – plati sąvoka, apie kurią galima kalbėti ir iš teigiamos ir iš neigiamos pusės, bet man šiuo atveju svarbiausia yra diskusijos laisvė. Liberalizmas, kaip ideologija (arba pasaulėžiūra, vertybių sistema..) pripažįsta nuomonių įvairovę. Taip, kaip jaunas žmogus mokindamasis, dirbdamas, domėdamasis jį supančiu pasauliu bręsta, taip ir liberalizmas, būdamas atviras diskusijoms, palaiapsniui mutuoja ir įgauna naują (galima teigti - tobulesnę) formą. Dažnai tai iššaukia ir nusižengimą pirminėms liberalizmo vertybėms (penas kritikams), tačiau užsidarymas/izoliacija pirminėje būklėje būtų dar prastesnis sprendimas, nei ėjimas koja kojon su kintančiu pasauliu. Tai, jog aš galiu drąsiai išsakyti savo nuomonę ir poziciją yra puiku, o jei galiu sulaukti dar ir kritikos, ar kitokios nuomonės – dar puikiau. Nes tai mano kelias - tobulėjimo kelias. Jokiu būdu nenoriu pasakyti, kad diskusija veda prie vienos, teisingos nuomonės priėmimo. Nebūtinai. Manau, diskusija leidžia geriau pažinti save, praplėsti savo pasaulėžiūrą, o kai kuriais atvejais – priimti bendrą (nesakau, kad teisingą) sprendimą.

Štai kodėl, kalbėdama apie liberalizmą, miniu ir jaunus žmones. Liberalizmas suteikia teisę būti neteisiam, bet ginti savo nuomonę ir tokiu būdu tobulėti. Nesvarbu, kad tai uždega žalią šviesą kritikai, tačiau tik diskusijos dėka generuojamos idėjos. Nuomonių įvairovė,

netvirta pozicija dar nereiškia nebrandumo. Atvirksčiai,- tai skatina ieškoti, domėtis ir tobulėti.

Deja, mūsų visuomenei to labai trūksta. Gal būsiu negailestinga ir kritiška, tačiau manau, kad net ir liberaliomis vertybėmis besidangstantis jaunimas pamiršta, ką reiškia liberali diskusija. Kova už savo poziciją tampa šių dienų bendravimo norma. Mes dedamės tolerantiškai kitokiems ir įvairioms nuomonėms, tačiau tiesa ta, kad to „kitoniškumo“ tiesiog nepakenčiame. O gal tiesiog bijome? Mes nesame brandi visuomenė, nes bijome klysti, likti nesuprasti ir sulaukti kritikos. Lyg mokyklinukai, žinantys, kad yra tik vienas teisingas atsakymas ir bijantys suklysti. Ši baimė prasiskverbia į visas gyvenimo sritis. Kaip rašė profesorius Leonidas Donskis :

„Didelė mūsų visuomenės dalis yra patys tikriausi savojo statuso įkaitai. Jiems tragedija tampa ne kūrybinės nesėkmės ar kolegų pagarbos praradimas, o būtinybė nulipti laipteliu ar dviem žemiau socialinėse kopėčiose.“

Manau, kad mes patys bijome savęs – kitokio savęs. Ir ta baimė užvaldanti: baimė būti tokiais, kokiais esame, nes galime būti neteisingais. Perfekcionistų visuomenė? Tiksliau - nelaisva visuomenė, suvaržyta vidiniais idealizmo pančiais.

Deja, tų pančių niekas negali padėti nusimesti, kaip tik mes patys, tie tikrieji mes, - gal ir ne visad teisingi.

L. Donskis „Laisvė ir baimė.“

Andrius Simaitis

Liberalizmas Lietuvoje: keliai ir klystkeliai

Ką reiškia būti liberalu? Jeigu kalbėtume apie eilinį žmogų, liberalu laikyčiau išsilavinusį, diskutuoti mėgstantį ir mokantį tą daryti, laisvą protu ir dvasia žmogų. Ir, manau, tokių Lietuvoje tikrai yra ne mažai. Liberalizmas, kaip filosofija, Lietuvoje turi galias šaknis. Liberalizmui pritaria daug žymių visuomenės veikėjų ir mąstytojų. Žmogus natūraliai trokšta prigimtinių teisių, mąstymo laisvės. Liberalizmas įkūnija ir apibrėžia gyvenimą be spaudos, be visuotinės kontrolės, – tiek fizinės, tiek moralinės. Todėl net neabejoju liberalizmo, kaip gyvenimo būdo, išlikimu ir plėtra Lietuvoje.

Politinio liberalizmo situacija Lietuvoje daug liūdnė. Nors oficialiai liberaliomis save vadina net keturios partijos – Lietuvos liberalų ir centro sąjunga, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, Socialliberalai (Naujoji sąjunga) ir Liberalai demokratai (Tvarka ir teisingumas), liberalizmo atstovavimas lieka silpnas. Nė viena partija nėra pasišventusi liberalioms vertybėms, o tai klaidina potencialius rinkėjus. Teigiamai vertinu liberaldemokratų ir socialliberalų sprendimą viešojoje erdvėje nebenaudoti liberalų pavadinimo. Šių partijų politikoje liberalizmo nė su žiburiu nerasi, o jų veikla diskredituoja pačią politinę doktriną. Bet likusioms dviem partijoms (liberalcentristams ir liberalsąjūdiečiams) vis tiek teks įdėti itin daug pastangų, kad ir jos būtų vertos skelbti liberalizmo tiesas.

Liberalizmą menkina ne tik tokios partijos, bet ir tos, kurios turėtų liberalizmą populiarinti ir jam atstovauti. Kalbu apie Lietuvos liberalų sąjungą ir vėlesnius jos darinius. Lietuvių liberalios partijos istorija skaudi, bet kartu ir pamokanti. Neturinti populiarumo visuomenėje partija (daugiau ideologų ir filosofų klubas) priėmė nuo konservatorių atskilusią dezertyrų grupelę ir juos pastatė į partijos lyderių pozicijas. Situacija būtų juokinga, jei nebūtų graudi. Kas iš to gavosi žinome visi – liberalizmui Lietuvoje suduotas nokauto vertas smūgis.

Liberalų partija, vedama kontraversiškai vertinamo R.Pakso, šoko į populiarumo viršūnę ir 2000 metų seimo rinkimuose užėmė antrą vietą (33 mandatai), sudarė valdančiąją koaliciją. Atrodo, liberali partija pagaliau pasiekė persilaužimą Lietuvos politikoje. Bet, pasižiūrėjus į asmenybes, kurias liberalų partija atvedė į valdžią, susidaro kraupus vaizdas: perbėgėliai, neturintys jokios ideologijos, susiformavusios vertybių sistemos, moralės. Per didelį svorį partijoje turėjo politinės valdžios ištroškę, bet dorai nežinantys ką su ja daryti ir

kaip ją panaudoti valstybės gerovei, žmonėms. O gal tiesiog nenorėję valstybės gerovės priešpastatyti savajai.

Kaip bebūtų gaila, šiandien tokių žmonių liberalų partijose vis dar daug. Gal būt dėl to kalta situacija, jog abi liberalios partijos yra valdžioje. Į jas bando ateiti ir didelė dalis neturinčių vertybinio stuburo žmonių. Tačiau išbandymas valdžia turėtų išgryninti partijos ideologiją, priversti susirasti partijos ribas. Tačiau tokių bandymų kol kas nesimato. O gaila.

Šiandien nė viena Lietuvos partija tinkamai neatstovauja liberalizmo, o pamatiniai principai paminami labai lengvai ir be didesnių diskusijų. Ir dėl to belieka apgailestauti. Ideologinė sklaida jau seniai tapo niekam nereikalingu balastu, kuris tik trukdo partijai siekti valdžios. Šiandieninėje politinėje sistemoje, kurioje sąmoningai siekiama deideologizuoti politiką, sekti ideologijomis politiškai nenaudinga. Tačiau tai vienintelis kelias liberalų partijai išlikti. Liberalizmo išlikimas yra ypač sudėtingas, nes savo esme tai centristinis judėjimas (dešinės centro ar kairės centro). Ir konservatoriai, ir socialdemokratai sugeba perimti dalį liberalių idėjų, prie jų pridėdant papildomų, tik joms būdingų. Taip sukuriama ideologija yra patrauklesnė ir pritraukianti daugiau rinkėjų. Todėl liberalių partijų skaldymasis, konformizmas ir laisvas liberalizmo traktavimas labai lengvai gali sužlugdyti tiek šias partijas, tiek liberalizmą kaip politinį judėjimą.

Transformacijos ir tobulėjimas liberalų partijoms yra gyvybiškai svarbus. Svarbiausiu išlikimo garantu matau savęs išryškinimo ir išgryninimo kelią. Tik ideologiškai stipri, iškristalizavusi vertybinį stuburą liberali partija turi galimybių išlikti. Ir Lietuvoje turėtų būti viena stipri liberali partija, nes šiuo metu dvi itin artimos pagal ideologiją partijos kovoja dėl tų pačių rinkėjų. Ir tikrai nesuprantu, kodėl jos negali susijungti. Kaip vienintelę susijungimo kliūtį, tiesa ne tokią jau mažą, matau tam tikrų partijos narių valdžios ambicijas. Tačiau jas teks nugalėti. Norėčiau tikėti, kad artimiausiu metu politikai suras bendrą sąlyčio tašką ir kartu ims taisyti sugriautą liberalizmo vardą.

Šiandien, kai liberalios partijos, prisijungusios prie konservatorių daugumos, tyliai ir nuolankiai palaiko mokesčių didinimą, valstybės aparato stiprinimą ir kitus su liberalizmo nieko bendra neturinčius sprendimus, kyla natūralus klausimas, kur link eina liberalizmas? Ar šios partijos vis dar atstovauja liberalioms idėjoms? Manęs tikrai netenkina pasiteisinimai, kad tai daroma dėl Valstybės interesų. Tai nepateisina ideologinių pagrindų išdavimo. Ar partijoms tiek svarbu būti valdžioje, prie „lovio“, kad būtų galima nekreipti dėmesio į idėjas, kurioms atstovauji. Apie idėjas prisimenama tik prieš rinkimus, rengiant viešųjų ryšių akcijas.

Tokiu keliu einanti partija niveliuojasi su kitomis, net populistinėmis laikomomis partijomis. Nelieta liberalų veido Lietuvos politikoje, tik beformė masė. Ar gali ilgai gyvuoti tokia partija? Lietuvos pavyzdžiai (Darbo partija, Tvarka ir teisingumas) rodo, kad kurį laiką tikrai gali. Bet ar istorija nenubaus šių dienų populistų. Dalis jau dabar nugrimzdę į istoriją ir niekam nebeįdomūs. Tikiuosi, kad pritarimas konservatorių politikai nėra vien konformizmo apraiška. Tikiuosi, kad tai naujos liberalizmo kokybės paieška, bandymas naujai apibrėžti ideologines ribas. Priešingu atveju, dabartinė situacija kelia nerimą.

Liberalizmas yra viena iš trijų klasikinių ideologijų. Jeigu norime, kad Lietuvoje ji išliktų lygiaverte kitų dviejų ideologijų konkurentė, turime skatinti pilietiškumą, kritinį protą, sveiką diskusiją ir joje gimstančias laisvės idėjas. Kiek žmonių dabar jaučiasi Lietuvos piliečiais, kiek jų jaučiasi atsakingi už tai, kas vyksta valstybėje? Visą dėmesį reikia sutelkti į jaunimą, suformuoti juose pilietiškumo grūdą ir užprogramuoti Lietuvos visuomenės išlaisvėjimą. Tik šviežias mąstymas ir jaunatviška energija pajėgi įveikti sustabarėjusias ir į savidestrukciją vedančias nūdienos politines realijas. Ar liberalios partijos pajėgios tai atlikti parodys tik laikas.

Aš tikiu, jog išgryninusios savo idėjas, sukūrusios stiprią vertybinę poziciją ir jokiomis aplinkybėmis jos neišduodančios liberalų partijos yra pajėgios susigrąžinti Lietuvos piliečių pasitikėjimą, kartu stiprinant pasitikėjimą ir partine sistema apskritai. Tikiu, jog artimiausiu metu susiformuos morališkai ir ideologiškai stiprus liberalų branduolys, kuris vedamas nepriekaištingos reputacijos moralinio autoriteto, stiprios valios lyderio, įneš į Lietuvos politinį gyvenimą didžiulių pokyčių.

Arvydas Šimkūnas

Pamąstymai apie LRLS dabartį ir perspektyvas

Nepriklausoma Lietuva - valstybė, kurios nereikia kurti iš nieko dykumoje, turinti daugiapartinę sistemą. Tarpusavyje vis valdžioje besikeičiančios socialdemokratų ir konservatorių partijos, savo programas įvilkusios į permatomą liberalizmo plėvelę (negali nesiskaityti su liberalizacijos vėjais), realiai vykdo chaotišką, mišrią šių dviejų partijų ir primityvios asmeninės lyderių iniciatyvos politiką. Tai tenkina nebent tuos, užstrigusius kelioms kadencijoms Seime ar jau daug metų keičiančius reikšmingus postus valdžios institucijose. Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis (toliau LRLS), atgimęs po nevykusių nuopolių iš Liberalų sąjungos, pateikia nevualizuotomis liberaliomis idėjomis grįstą programą ir pirmą kartą realiai dalyvauja valstybės valdyme. Dalyvauja, bet turi per menkas pajėgas, kad galėtų iš esmės įtakoti valstybės politiką. Džiugu, kad LRLS deleguoti ministrai savo veikla ryškiai išsiskiria iš pilkos vyriausybės savo konkrečiais darbais Lietuvos gerovei, kad liberalizmo principai jų vadovaujamosiose ministerijose diegiami į gyvenimą. Mutavusios Liberalų ir centro bei Tvarkos ir teisingumo partijos tik epizodiškai blyksteli viena kita panašia į liberalią (bet ne liberalia) idėja ar mintim ir negali būti rimtomis sąjungininkėmis valstybės gerovės kūrime. Belieka pasikliauti tik savo jėgomis, stiprinti ir plėsti LRLS gretas, skleisti ir suprantamai aiškinti liberalizmo idėjų pranašumus, gyvybingumą, realizavimo galimybes, ateities perspektyvų apčiuopiamumą, kelti partijos reitingą ir rinkimuose būti patraukliais nepopulistinėmis priemonėmis. Kodėl tai nėra lengvas darbas? Kaip rašė Ludvig von Mises (Liberalizmas, Kaunas, 1994, sudarė A.Degutis), „...daugeliui žmonių, net jeigu jie pajėgia suvokti tiesą, laikinas, specialus pranašumas, kuriuo jie gali pasinaudoti tuojau pat, atrodo kur kas svarbesnis už ilgalaikę didesnę naudą, kurios reikia palaukti. Dauguma žmonių neturi intelektinių sugebėjimų, be kurių neįmanoma perprasti išties labai sudėtingų visuomeninio bendradarbiavimo problemų, ir jie tikrai neturi valios stiprybės padaryti tų laikinų aukų, kurių reikalauja socialinis veiksmas. Masės visada entuziastingai palaiko intervencionistinius ir socialistinius šūkius, ypač privačios nuosavybės dalinio eksproprijavimo siūlymus, nes tikisi iš jų tiesiogiai ir greitai pasipelnyti.“ Vieno seminaro metu paklausiau E.Gentvilo, kaip diegti liberalias idėjas populiacijoje, jei maždaug 30% yra primityvai ir silpnapročiai, maždaug 30% yra aukšto intelekto ir maždaug 40% yra vidutinio intelekto (diapazone tarp primityvų ir aukšto intelekto) žmonių. E. Gentvilas atsakė, kad tiesiog reikia dirbti.

Paskutiniaisiais metais Lietuvoje didėja domėjimasis liberalizmu, vis labiau nusiviliama tradiciškai valdžią perimančiomis socialdemokratų ir konservatorių partijomis, naujais momentiniais pseudopartiniais dariniais. Tačiau išlieka masiškas grupinių interesų siekimas, kitų grupių ignoravimas, momentinio apčiuopiamo tikslo siekimas. Neabejoju, kad liberalai turi didžiausią potencialą reformuoti dabartinę valstybės chaosą Lietuvoje, kad liberalų idėjos (kiek jas nekoneveiktų savo programose socialdemokratai ir konservatoriai) gali tapti visų Lietuvos gyventojų gerovės garantu. Vienintelė partija Lietuvoje, didinanti žmonių pasitikėjimo reitingus ir galinti imtis realių permainų, yra Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis. Mūsų, liberalų darbas – paprastai ir suprantamai aiškinti žmonėms ne tokias jau paprastas liberalizmo idėjas, jų kritikų ir oponentų silpnąsias vietas. Liberalizmo ateitis Lietuvoje tiesiogiai priklauso ir priklausys visuomet nuo rinkėjų simpatijų bet kokiose žmonių grupėse. Vien dangstytis liberalizmo klasikų idėjomis ir jų išmintingų minčių citatomis nepakanka. Liberalai visada turi būti matomi visuomenėje savo veikla, gerais darbais, asmeniniu pavyzdžiu. Žinome, kad net geri darbai gana greitai nueina užmarštin, o klaidos ir neteisingi sprendimai įsirėžia atmintin.